

„Petru (cel Mare - n.m) ne-a părăsit, dar...imensele bogății și fructele realizărilor sale precum și gloria sa sunt încă alături de noi; Rusia va continua să existe așa cum a făcut-o el: binevoitoare față de prieteni și iubită de ei, teribilă pentru dușmani și astfel intenționând să rămână; el a acoperit-o de glorie în întreaga lume și ea nu va pierde această glorie; el ne-a lăsat îndrumări și reguli spirituale, civile și militare; astfel, deși trupul său este acum plecat dintre noi, spiritul său rămâne cu noi...Și tu, o, Rusie ! Gândindu-te ce principe ai pierdut, amintește-ți și cât de măreață te-a făcut !”

(din discursul funerar rostit în 1725 la moartea lui Petru cel Mare de Feofan Prokopovici, arhiepiscop de Novgorod)

În primăvara anului 1711 trupele țariste treceau pentru prima dată Nistrul, pătrunzând pe pământul Moldovei. Animate de același obiectiv al politicii externe, înfrângerea Imperiului Otoman, două personalități și-au împletit destinul istoric, Petru cel Mare al Rusiei și Dimitrie Cantemir al Moldovei.

Petru avea 39 de ani, iar Dimitrie Cantemir 38. Doi oameni de aleasă cultură, care nu puneau preț pe grandoarea puterii, ci pe eficiența actului guvernării; două personalități dominate de o neastâmpărată sete de cunoaștere, dornice să modernizeze statele pe care le conduceau. La 2 aprilie 1711, la Luțk (oraș în Ucraina de azi), între cei doi s-a semnat un tratat secret de alianță antiotomană. Textul a fost scris de Cantemir, țarul doar confirmând prin semnătură conținutul celor 17 articole. Istoricii au considerat acest tratat ca fiind “un model de prudență și abilitate diplomatică” prin care Cantemir își apăra statul în fața unei eventuale imixțiuni străine. Din păcate pentru cele două puteri creștine, lupta desfășurată la Stănilești, pe Prut, între 7-11 iulie, a fost o înfrângere dezastruoasă, forțele armate moldo-ruse riscând să fie încercuite. Cantemir s-a refugiat la curtea țarului. I s-a acordat un domeniu feudal lângă Harkov și a fost înnobilit cu titlul de Principe Serenissim al Rusiei. Aici a scris “Hronicul vechimii romano-moldo-vlahilor” și a devenit membru corespondent al Academiei din Berlin, primul român membru al unei academii străine. Fiul său, Antioh Cantemir, considerat “părintele clasicismului în literatura rusă”, a fost ambasador al Rusiei la Londra și Paris.

Dimitrie Cantemir a murit în Rusia. Rămășițele sale și ale familiei au fost readuse în țară în 1935 și reînhumate la Biserica “Sf. Trei Ierarhi” din Iași, unde odihnesc azi alături de cele ale ctitorului bisericii, domnitorul Vasile Lupu, și ctitorului statului național român modern, domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Restituirea trecutului cantemirian a avut loc prin abilitatea diplomatică a lui Nicolae Titulescu, ministrul de externe al României, când acesta a încercat o

ameliorare a relațiilor dintre România și URSS. Concepția lui Titulescu era ca nici un război să nu te prindă în relații încordate cu vecinii. Împreună cu ministrul de externe al URSS, Maxim Litvinov, ajunsese destul de aproape de încheierea unui acord care să reglementeze bunele raporturi dintre cele două state. Demiterea lui Titulescu de către regele Carol al II-lea a împiedicat reluarea relațiilor diplomatice cu URSS, rupte în 1918 pe fondul unirii Basarabiei cu România.

Petru cel Mare este cel care a realizat deschiderea Rusiei spre mare. Pentru orice țară, importante sunt drumurile comerciale. Exporturile, pentru a fi scutite de taxe suplimentare, aveau nevoie de ieșiri directe spre rute comerciale. Cu cât mărfurile treceau prin mai multe vămi, cu atât ele deveneau mai scumpe și mai greu de comercializat. Pe de altă parte, ieșirea spre o cale maritimă sau fluvială presupunea nu numai un monopol comercial, ci și un interes militar, crearea unei flote, expansiune teritorială.

Vladimir Putin urmează principiile externe trasate de Petru cel Mare. Crimeea este bastionul prin care este controlată Marea Neagră. Dislocarea Armatei a 14-a în Transnistria a fost un șantaj politic față de intențiile României de a-și revendica Basarabia. Limba moldovenească și poporul moldovean sunt niște găselnițe pentru a acoperi o realitate evidentă: un popor care trăiește separat în două state. Unirea cu România a provinciilor aflate sub stăpânire străină, Basarabia, Bucovina și Transilvania, realizată în anul 1918, a dublat suprafața și populația țării, iar lașitatea anului 1940, când am cedat părți însemnate din teritoriu fără luptă, fără să tragem un singur foc de armă în apărarea lor, o plătim scump și azi. Menținerea unei Români fărâmițate, după destrămarea URSS, nu a fost o decizie venită doar dinspre ruși. Iar dacă a fost așa, înseamnă că noi, românii, vom trăi permanent un complex al vecinătății cu ei. Brusc ne miră și ne surprinde posibila anexare a Transnistriei, o enclavă creată artificial și care a întreținut permanent un sentiment de nesiguranță și de tensiune. În cadrul partidei internaționale de redefinire a noilor echilibre de putere, interesantă devine următoarea mutare pe tabla de șah.

Ce urmează pentru a se închide cercul ? O ipoteză ar fi izolarea Ucrainei prin îngustarea accesului la Marea Neagră și închiderea lui la gurile Dunării. Cum Rusia este pornită spre revendicarea tuturor zonelor pe care le consideră ca aparținând ”istoricește” de ea, s-ar putea să emită pretenții asupra sudului Basarabiei; ar ține astfel sub control trei țări: România, Moldova și Ucraina. În compensație, centrul de greutate se va echilibra în Orientul Mijlociu. Acolo, în urmă cu ceva timp, au tot răsuflat, sub presiunile diferitelor momente, supapele de siguranță. Conflictele păstrate încontinuu în Afganistan și Irak sunt de fapt segmentele unui arc de influență ce urmează a fi conturat prin reizbucnirea crizelor din Iran și Siria. Dacă vom trasa o linie din Siria până în Afganistan vom obține răspunsul la crizele din Orientul Mijlociu, arcu de putere ce unește cele patru state și care formează în coasta vestică a Rusiei un ”junghi” permanent prin care va fi ținută sub control, pe lângă uriașele zăcămintele de petrol. În replică,

Rusia nu se va menaja, va ține în fierbere toată frontiera estică a UE și NATO, mai ales pe zona Transnistriei, Mării Negre și a gurilor Dunării.

Rând pe rând s-au prăbușit și Imperiul Rus și URSS, însă spiritul lor a rămas. Nici o putere nu este invincibilă, dar principiul echilibrului politic se pare că se dorește a fi păstrat. Criza ucraineană a intervenit imediat după închiderea Jocurilor Olimpice de Iarnă de la Soci, când perioada armistițiului sacru a expirat. Probabil, prin amplexarea festivităților, Rusia a lăsat să se înțeleagă că nu se află în pragul unui faliment financiar și implicit economic, care să genereze o stare de slăbiciune ca în 1989. Poate că cerculețul olimpic a rămas închis ca un avertisment trimis direct către americani, pentru că la dimensiunea investițiilor și a profesionalismului ar fi surprinzător un asemenea moment neplăcut.

Deocamdată asistăm la o redistribuire a zonelor de influență în care unii mușcă momeala, iar alții își mușcă buza. Păcat că oamenii noștri politici nu au fost la înălțimea vremurilor când Prutul se traversa pe „Poduri de flori” și, prin neinvocarea atutului geostrategic, ne-am situat ireversibil în a doua ipostază.

Elena Ichim